

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Живка Стефанова Колева-Златева – катедра „Обща лингвистика и старобългаристика“, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност „Общо и сравнително езиковедие – Балканско езиковедие“

Автор: Симеон Славчев Михалков

Тема: „Младежки социолекти в балканските езици“

Научен ръководител: доц. д-р Екатерина Търпоманова

Член съм на научното жури за защита на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Симеон Славчев Михалков, редовен докторант по научна специалност „Общо и сравнително езиковедие – Балканско езиковедие“), професионално направление 2.1 Филология, област на висше образование 2. Хуманитарни науки, въз основа на заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ № РД 38-48/22.01.2021 г.

1. Общо описание на представените материали

Представеният от Симеон Михалков комплект материали включва дисертационен труд, автобиография, автореферат, списък и копия на отпечатани или приети за печат научни трудове.

Симеон Михалков има три отпечатани статии по темата на дисертацията и две статии, приети за печат. Публикациите са в авторитетни издания на БАН и български университети.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Симеон Михалков завършва магистърска степен по специалност „Балканистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2016 г. Важна роля за неговото формиране като филолог балканист безспорно е изиграла и подготовката, получена в Националната гимназия за древни езици и култури „Константин Кирил Философ“, която той завършва през 2011 г. За езиковата и научната подготовка на докторанта важна роля са изиграли също неговите участия в летни школи по румънски, гръцки и албански език, които осъществява по време на следването си в Софийския университет, както и едногодишното му обучение по програма Еразъм+ в Университета „Македония“ в Солун, Гърция, през академичната 2014 – 2015 г. и едноместриалното му обучение по същата програма в същия университет през академичната 2015 – 2016 г. Вижда се, че С. Михалков по време на следването си е бил активен студент, който се е възползвал от всички предоставени му възможности за развитие.

Познавам го и като студент, активно участващ в студентските конференции по балканистика, организирани от СУ и ВТУ.

През февруари 2017 г. Симеон Михалков е приет в докторска програма „Общо и сравнително езиковедие – Балканско езиковедие“ на Софийския университет, редовна форма на обучение“. Отчислен е с право на защита през февруари 2020 г.

3. Актуалност на темата на дисертацията и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд е актуална. Тя е благодатна за формулирането на важни изводи за съвременната лингвистика. Изследването на младежките социолекти заради тяхната изключителна динамика дава възможност да бъде наблюдавано в реално време раждането и заимстването на езикови елементи, тяхното вписване в съответния езиковия регистър, употребата им в съответствие с изпълняваните от носителите на езика социални роли, техните прагматични компетентности и когнитивни способности. И тъй като става дума за социолекти на балкански езици, направените наблюдения могат да бъдат оценени и в балканистична перспектива – с оглед на миросглед, културна обусловеност на фона на осъществявани универсални процеси.

Приятно впечатление прави отношението на дисертанта към изследваната проблематика, който видимо е увлечен от проучването, показва, че е „вътре в нещата“, че умее да „улавя“ и изследва езиковите факти, и подхожда в известна степен емоционално, търси експресивни средства за изразяване на идеите си, влизайки в известно противоречие със стереотипите за изграждане на научния текст. Например, отбелязвайки динамиката като иманентно свойство на езика, той го сравнява с жив организъм, своеобразна имунна система на който е младежният социолект, готов първи да реагира на „променения дискурс, изработвайки неологизмите си, подобно на антитела, способни да помогнат на езика да възприеме новите явления“ (стр. 277). Склонна съм да приема този нестандартен начин на изразяване на научни идеи, разбира се, при условие на прецизна употреба на лингвистичната научна терминология и категориален апарат.

Дисертацията има за цел да анализира особеностите на младежкия сленг в два балкански езика – гръцки и български, акцентирайки върху техни писмени прояви, проследявайки ролята на чуждоезиково влияние за тяхното формиране, откривайки т. нар. „архаични неологизми“ (термин на автора), прояви на игрословието, анализирайки проявявани морфологични и лексикално-семантични словообразователни особености, давайки им прагматична оценка, вземайки под внимание поведението на двата сленга и в рязко променената съвременна ситуация на пандемия. Изборът именно на тези два балкански езика като представящи картината на младежкия сленг в балканските езици е обосноваан с доброто им познаване от страна на докторанта, който, специализирайки в Гръцки университети, е имал възможност продължително да живее в младежка среда и да наблюдава „отвътре“ функционирането на гръцкия младежки жаргон. Като млад човек, живеещ в

България, той има възможност за преки наблюдения и върху българския младежки жаргон като представител на младежката общност.

Изследването е социолингвистично. То стъпва на научно-изследователския категориален апарат на социолингвистиката и до голяма степен се основава на преки наблюдения върху изследваните социолекти.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията съдържа уводна част, осем глави, заключение и библиография, която включва 269 заглавия.

В уводната част е аргументирана актуалността на темата, уточнен е обектът на изследването, формулирани са неговите цели, представен е кратък преглед на научната литература по темата на дисертацията, коментирани са използваният терминологичен апарат. Представеният преглед на научната литература, на която се базира изследването, е твърде кратък, но той се допълва с теоретичните въведения към всяка една от главите. Все пак добре би било представянето на теоретичните основи на изследването да бъде по-пълно и по-добре систематизирано, да бъде представена и историята на изследването на младежкия сленг в двата изследвани езика.

Представената теоретична литературата по темата на дисертацията създава впечатлението, че младежният жаргон включва основно нецензурна лексика, което е неточно. Срв. с казаното от Михаил Виденов, че „Младежният жаргон е атрибут на младостта, която възприема живота откъм емоционалната му страна и търси експресията“. Все пак изследваният в дисертацията материал показва, че той включва не само нецензурна лексика, а изобщо експресивна лексика, използвана от младите хора. Акцентира се върху такива аспекти на младежкото речево общуване, като стремеж към по-различно речевото поведение от това, което налагат нормите на официалния книжовен език (стр. 245), стремеж за постигане на експресивност, изразяване на емоции, за по-живо въвличане на комуниканта в описваното събитие, за създаване на атмосфера на интимност, комфорт, фамилиарност и приятелско разположение между говорещия и публиката му (стр. 272).

По отношение на прегледа на употребяваната терминология ще отбележа, че не са приведени основателни аргументи за определянето на младежкия сленг като арго. Вж. например казаното на стр. 20: „Направените изводи ни дават основание, както функционално, така и качествено, бихме могли да заключим, че младежкия сленг (като език на отворена социална група) проявява характеристиките на младежко арго (като език на затворена социална група) във връзка с разграничаването от общуването на възрастните“. Стремежът към „разграничаване“ от възрастните не означава стремеж към постигане на тайнство, какъвто е характерен за аргото.

Силна страна на дисертационния труд е многоаспектното изследване на младежките говори. В осемте глави към тези говори е погледнато от различна гледна точка, осветени са важни въпроси на тяхното формиране и функциониране. Първа глава е посветена на

използваните от младежките говори нестандартни начини за създаване на писмени текстове. Във втора глава е осветен въпросът за ролята на чуждоезиковите лексикални елементи във формирането на българския и гръцкия сленг. Трета глава разглежда навлизането на архаични елементи в изследваните социолекти и постиганите от тях ефекти. Четвърта глава е посветена на ролята на тайните говори за формирането на младежкия сленг. Пета глава е посветена на въпроси на словообразуването, шеста – на ролята на игрословието, седма – на семантичната трансформация като словообразователен начин. В осма глава младежките говори са изследвани от прагматическа гледна точка. Анализирани са богат лексикален материал. Взета е под внимание динамиката в неговото формиране и употреба, изразяваните функции и представи.

Направените изводи кореспондират с поставените цели. Биха могли да бъдат постигнати, формулирани с по-малко експресивност, за да бъдат по-ясно очертани и приносите на изследването.

По отношение на научния стил на дисертационния труд ще отбележа, че той би спечелил от едно внимателно редактиране на текста с оглед на прецизността на изказа, плавността на изложението и ясното изразяване на логическите връзки.

8. Автореферат

Авторефератът е изготвен коректно и отразява структурата, съдържанието и основните резултати, постигнати в дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки посочените слабости, дисертационният труд показва, че докторантът Симеон Славчев Михалков притежава необходимите знания и професионални умения по научна специалност „Общо и сравнително езикознание – Балканско езикознание“ за самостоятелно провеждане на научни изследвания. Поради тази причина давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд и ще гласувам за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Симеон Славчев Михалков в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „Общо и сравнително езикознание – Балканско езикознание“.

24.03.2021 г.

Член на научното жури:

(проф. дфн Живка Колева-Златева)